

Slovenija - država in samoupravna skupnost

Zadnje dni preteklega leta je skupščina (parlament) slovenske republike sprejela prvi »paket« ustavnih sprememb, ki obravnavajo Slovenijo kot suvereno državo v okviru Jugoslavije, zelo jasno pa določajo ustavni položaj italijanske in madžarske narodnostne skupine. Poudarjeno je bilo, da pomenijo ti amandmaji »začetek konca centralistično in unitaristično urejene države«.

Predsednik Sergej Kraigher je v dolgem govoru pred vsemi poslanci slovenskega parlamenta naglasil, da amandmaji izražajo nadaljnjo stopnjo graditve slovenske države. Po njegovih besedah uveljavlja ustava republike Slovenije skupaj s priloženimi amandmaji slovensko republiko »v sestavi SFR Jugoslavije in pred svetom kot sodobno izoblikovano suvereno državo z vsemi atributi suverenosti ter značilnostmi in odgovornostmi socialistične samoupravne družbe. Uveljavljanje take socialistične samoupravne demokratične vsebine vseh republik kot držav in samoupravnih skupnosti predstavlja obenem tudi najmočnejšo kohezivno silo socialistične Jugoslavije in krepi njeno notranjo politično moč in njen mednarodni položaj«.

Republika Slovenija je v svojem 25. amandmaju opredeljena tudi kot »socialistična samoupravna demokratična skupnost italijanske in madžarske narodnosti«. Narodnostne skupnosti imajo pravico, da se organizirajo v »samoupravne skupnosti« in da v skladu z družbeno-političnim sistemom socialističnega samoupravljanja uveljavljajo svoje pravice in interese. To ustavno dopolnilo nadalje predvideva, da delovni ljudje Slovenije »varujejo narodnostni značaj in zagotavljajo položaj teh dveh narodnostnih skupin«. Vse to pa seveda vključuje potrebna normativna in ustrezna materialna oziroma finančna jamstva za uresničitev njihovih pravic in njihovega razvoja. Pri tem so upoštevane tudi zahteve po popolni uresničitvi nacionalne enakopravnosti v krajih, kjer živita obe narodnostni skupnosti. V opredelitvi »varujejo narodnostni značaj« je mišljena zlasti zaščita pred asimilacijo, varstvo kulture, tradicij, ustrezna označitev narodnostno mešanega ozemlja, možnost povezovanja z lastnim narodom kot tudi uporabe nacionalnih simbolov obeh narodnostnih skupin (italijanske in madžarske).

V drugi fazi ustavnih sprememb bodo obravnavali med drugim tudi vprašanje ustreznega zastopstva obeh narodnostnih skupin v občinskih in v republiški skupščini in preučevali možnost ustanovitve posebnega telesa pri slovenski skupščini, ki naj bi se ukvarjalo s problemi narodnih manjšin v Sloveniji.

Na zunanje-političnem področju ustavne dopolnitve poudarjajo vlogo republike Slovenije zlasti tam, kjer gre za razvoj tistih odnosov Jugoslavije s svetom, ki so pomembni za

Vzroki mednarodnih sporov in informacije

Velike tiskovne agencije, kot so AP, AFP, UPI, ANSA in druge se skoraj vedno zadovoljijo s poročanjem »dejev«: tam in tam se je zgodilo to in to, ne da bi šle problemom do dna. Zadovoljijo se s podatki, ki jih dajo kaki uradni predstavniki, včasih napravijo njihovi časnikarji še kratke, površne ankete ali poizvedbe pri slučajnih znancih ali med prebivavstvom, skoro nikoli pa ne skušajo ugotoviti pravega, globljega vzroka dogodkov. Kot vzrok navedejo razlago, ki so jo dobili od uradnih predstavnikov in ki je seveda navadno prikrojena za njihovo notranje-politično rabo ali za varovanje osebnega ugleda. Tako na primer stalno slišimo o severno-irskih »teroristih«, izraz, ki ga uporabljajo tamkajšnje angleške oblasti, nikoli pa ne beremo ali slišimo, da so tudi angleški policisti in vojaki tam teroristi, ki vdirajo v stanovanja, trpajo ljudi v zapore, mučijo ujetnike in jih pošiljajo v internacijo, vsak dan pa tudi koga ubijejo na cesti, celo ženske in otroke.

Italijanska agencija ANSA in druge agencije se zadovoljujejo z uradnim izražanjem britanskih oblasti na Severnem Irskem in prikazujejo dogodke tako, kakor o njih poročajo oblasti. Tako nam tudi neprestano ponavljajo izraze »katoliška« in »protestantska« mestna četrt, »katoličani« ali »protestanti«, »nasprotje med obema verskima skupinama« in podobno, namesto da bi odkrito pisali, da gre za spor med Irce, ki žive na tisti zemlji že od davnega časa, pa so se znašli na lastnih tleh v razmerah narodnostne in socialne neenakopravnosti, potisnjeni v vlogo manjšine, ter priseljenimi Angleži in Škoti, ki so v bistvu okupatorji in so kot taki v preteklosti dobivali najboljšo zemljo in imeli monopol oblasti, pa se temu tudi danes nočejo odpovedati. Tako pa nas agencije pitajo s pravljico, da gre na Severnem Irskem za nekako »versko vojno« in da je vsega kriv »verski fanatizem« Ircev in kakšne vroče protestantske glave.

položaj in razvoj slovenskega naroda v domovini in v zamejstvu, kot tudi za pravice in interese delavcev in izseljencev v tujini.

Zelo pomembna sta nadalje 21. in 22. dopolnilo, ki na vseh ravneh zagotavljata neodtujljivo pravico, da s sadovi dela razpolaga tisti, ki jih tudi ustvarja. Ustavne dopolnitve govorijo nato o vlogi socialistične zveze, sindikatov, o družbenem planiranju, varstvu okolja, kmečkem vprašanju, nerazvitih področjih, o suverenosti občana - samoupravljavca in o načelu odgovornosti. Ustavni amandmaji predvidevajo ustanovitev predsedstva slovenske republike, ki bo pri svojem delu — tako kot izvršni svet (vlada) — odgovorno skupščini.

S podobnimi uradnimi »resnicami« in »polresnicami« nas krmijo v poročilih o arabsko-izraelskem sporu, o sporu med Vzhodnim in Zahodnim Pakistanom, o dogodkih v Afriki, o Kitajski, o črnem vprašanju v Združenih državah itd. Šele kadar poročajo svetovne agencije tudi o kakih dogodkih, ki so se dogodili kje blizu nas in katerih vzroke in ozadje dobro poznamo, odkrijemo, kako malo resnice je v teh poročilih, kako se zadovoljuje zgolj z zunanjimi dogodki, dajejo pa jim bodisi čisto zgrešene, bodisi površne ali tendenčne razlage, ki izhajajo iz uradnih virov.

Posledica je seveda ta, da je svetovna javnost, da smo torej vsi slabo informirani o resničnih vzrokih sporov na svetu, od stalne napetosti med Vzhodom in Zahodom, do kitajsko-sovjetskega spora, Vietnama in drugih svetovnih problemih. Tu pa tam se kak list na lastno pest potruди in objavi izčrpnije poročilo kakega svojega posebnega dopisnika, a tudi ti dopisniki ostajajo največkrat pri površnih razlagah. Zanje je najvažnejše tisto, kar pove najvišji funkcionar, s katerim pridejo v stik, in po tej vrednostni lestvici ocenjujejo vse drugo. Navadno noben dopisnik ne gre intervjuvat žrtev, pač pa njihove preganjavce.

Tako se dogaja, da imamo o dogajanju na svetu in zlasti o najhujših sporih, ki ograjajo mir na posameznih delih sveta, močno zgrešene informacije in predstave. Severno Irsko smo že omenili. Položaj na Bližnjem vzhodu nam navadno slikajo tako, kot da bi bilo vse v najlepšem redu, če bi se Izraelci vdali in se umaknili z zasedenih ozemelj, medtem ko je znano, da gre v resnici za uničenje izraelske države in da so arabski voditelji od te misli kar obsedeni. Vojna za uničenje Izraela bi takrat šele prav vzbuhnila.

Če bi iskali, bi odkrili podobne vzroke tudi pri drugih sporih med narodi — vedno gre za trdovratno, slepo, besno voljo po zatiranju ali celo uničenju šibkejših na eni in za odpor proti zatiranju in uničenju na drugi strani. Tako je bilo v Vzhodnem Pakistanu, kjer so se Zahodni Pakistanci obnašali kot ošabni okupatorji in izkoriščali bengalsko ljudstvo, kolikor so največ mogli. Tako je bilo v Biafri, kjer so leni in fanatični mohamedanski velikaši ter častniki izkoriščali pridne biafrske »mravlje« in tako je še marsikje. Tudi v Vietnamu je resnica zakrita od množine »faktov«. Povsod je pravi vzrok sporov in vojn v divji rebičnosti zatiravcev, ki nočejo slišati o tem, da bi se poravnal spor z zatiranimi v ozračju svobode, pravičnosti in enakopravnosti za zeleno mizo, in trdovratno, do zadnjega vztrajajo v svojih zmotnih ocenah.

(dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 16. januarja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 10.15 Poslušali boste. 10.45 Za dobro voljo. 11.15 T. Seliškar: »Jadra na robu sveta«. Mlad, zgodba. Dramat. J. Lukeš. 11.35 Ringaraja za naše malčke. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja Naša gospa. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30 Glasba po željah. 14.45 Glasba iz vsega sveta, 15.45 Miniaturni koncert. 16.30 Šport in glasba. 17.30 G. Pressburger »Klavnic«. Prevod in režija B. Maranovič Battelino. Igra RO. 18.35 Harmonija zvokov in glasov. 19.30 Bednarik: »Pratika«. 19.45 Harmonikarski ansambel »Miramars«, vodi Kjuder. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Lahka glasba. 21.00 Iz slovenske folklorne: »Ljudske pesmi«, pripr. Kraševčeva. 21.20 Semeni plošč. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.25 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 17. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Slovenski motivi. 7.30 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »V tovarni avtomobilov«. 12.10 Pomenek s poslušavkami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Duo Lavrenčić - Pucci. 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Lovrečić - Beseda o poeziji - Ne vse, toda ovsem. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Radio za šole (ponovitev). 18.50 Slavni orkestri. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.20 Glasbeni drobiž. 19.40 Zbor »Aquila«. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Pesmi brez zatona. 21.00 S. Verč: »Tudi klovn je umrl«. 21.40 Slovenski solisti. Basist Stabej, pri klavirju Lipovšek. 22.05 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 18. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Slovenski motivi. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 11.50 Saksofonist Sax. 12.10 Bednarik: »Pratika«. 13.30 Glasba po željah. 17.00 »Musi del Friuli«. 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. 18.50 Veliki mojstri jazza. 19.10 Avgust Černigoj, umetnik in vzgojitelj. 19.20 Otroci pojò. 19.30 Nekoč je bilo... 19.45 Bolgarske pesmi in plesi. 20.00 Šport. 20.35 Haendel: »Rodelinda«, opera.

♦ SREDA, 19. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Slovenski motivi. 7.30 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol) »Zdaj pa zapojmo!«. 12.10 Brali smo za vas. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst - Slovenščina za Slovence - Kako in zakaj. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (ponovitev). 18.50 Godalni kvartet iz Celovca. 19.10 Higiena in zdravje. 19.30 P. Raimondo Spiazzi: Kristusov nauk v sodobnem svetu: »Socialnost«. 19.45 Zbor »L. Bratuž« iz Gorice vodi Klanjšček. 20.00 Šport. 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.30) Za vašo knjižno polico. 22.15 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 20. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Slovenski motivi. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 11.50 Trobentač Farmer. 12.10 Kulturni odmevi. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time, - Slovarček sodobne znanosti - Ne vse, toda o vsem. 18.15 Umetnost. 18.30 Umetniki in občinstvo, pripravljala Pertot. 19.10 F. Catalano: Zgodovina italijanskih političnih strank: »Vlada desnice«. 19.30 Pisani balončki. 19.50 Vam ugaja jazz? 20.00 Šport. 20.35 J. Javoršek: »Pomembna osebnost«. Igra. RO, režira Peterlin. 21.40 Skladbe davnih dob. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 21. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Slovenski motivi. 7.30 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol): »Dobro jutro, dober dan« (pozdravljanje v svetu). 12.10 Pomenek s poslušavkami. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (ponovitev). 18.50 Sodobni italijanski skladatelji. 19.10 Liki iz naše preteklosti: »Alojz Gradnik«. 19.20 Novosti v naši diskoteki. 19.40 Ženski vokalni kvartet iz Ljubljane, vodi Mihelčič. 20.00 Šport. 20.35 Gospodarstvo in delo. 20.50 Koncert operne glasbe. 21.35 Folklorni plesi. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 22. januarja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Slovenski motivi. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 11.50 Veseli motivi. 12.10 A. Kuhelj: Svet leta 2000. 13.30 Glasba po željah. 14.45 Glasba iz vsega sveta. 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste. 16.10 Album operet. 16.50 Jazz. 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Vaše čtivo - Moj prosti čas. 18.15 Umetnost. 18.30 Koncertisti naše dežele. Pianist Repini. 18.45 Poker orkestrav. 19.10 pod farnim zbonom župne cerkve Novega svetega Antona v Trstu. 20.00 Šport. 20.50 M. Mahnič: »V uredništvu Bleiweissovih Novic«. RO. 21.30 Vabilo na ples.

Položaj na Hrvatskem

Po poročilih jugoslovanskega tiska se na Hrvatskem nadeljujejo odstopi in odstavitve v organizacijah ZK. Z vodilnih in drugih vplivnih mest odstranjujejo vse, ki so se kazali v preteklih dveh letih kot pristaši »nacionalne« komunistične struje dr. Savke Dabčević-Kučar, Tripala in Pirkerja, do začetka decembra glavnih hrvaških partijskih voditeljev, ali celo študentovskega nacionalnega gibanja in Hrvatske matice. V mnogih krajih so odbori Hrvatske matice sploh prenehali delovati ali pa so dobili drugo vodstvo. Odstopil je tudi osrednji odbor Hrvatske matice. Verjetno se bodo morali nekateri iz prejšnjega vodstva zagovarjati pred sodiščem pod obtožbo razpihovanja nacionalizma in sovražne dejavnosti.

Posebno ostro obtožujejo starega jezikoslovca Gamulina, ki se je trudil za uvedbo hrvaškega knjižnega jezika, ki temelji na nekdanji hvaški čakavski in kajkavski književnosti pred sklenitvijo sporazuma med nekdanjimi hrvaškimi literati in Vukom Karadžičem, po katerem so Hrvati začeli pisati »štokavščino«. Gamulin je objavil lani knjigo, v kateri je zbral svoje članke v zagovor preklica sporazuma s Karadžičem oziroma znanega sporazuma v Novem Sadu l. 1950 in za nov hrvaški prapovpis.

Tudi v Srbiji so zaprli ali odstavili nekaj znanih srbskih nacionalističnih agitatorjev, med njimi predsednika srbske in črnogorske advokatske zbornice Subotiča, ki je z letaki hujskal Srbe na Hrvatskem proti Hrvatom.

V Splitu in v nekaterih drugih krajih so kaznovali s kakimi 45 dnevi zapora skupinice, ki so prepevale hrvaške nacionalistične in šovinistične pesmi »s sovražno vsebino«. Obsojenih je bilo na krajše zaporne kazni že tudi

večje število študentov — demonstrantov. Pod obtožbo ali v priporu je nekaj časnikarjev. Precej jih je moralo odstopiti ali so bili odstavljani, tako tudi pri največjem zagrebškem dnevniku »Vjesnik« in pri tedniku »VUS«. Oba lista sta zamenjala tudi svoje glavne urednike. Kot kaže, je položaj še vedno nemiren, kar dokazujejo nadaljnji odstopi najvidnejših hrvaških predstavnikov v zveznih predstavništvih. Tako je zadnji teden odstopil član Sveta narodov in podpredsednik zveznega parlamenta Djerđja, zahtevajo pa odpoklic še nekaterih drugih.

V Sloveniji je opaziti, da dogodkov na Hrvatskem ne dramtizirajo in da skušajo biti čim bolj objektivni, obsojajoč ekstremizme, nestrpnost in pritisk, kjerkoli in s katerekoli strani se pojavljajo, opozarjajoč, da je treba nujno posvetiti čimvečjo pozornost reševanju gospodarskih problemov, ki postajajo vse nujnejši. Trenutno gre zlasti za to, da se prepreči pretiran dvig cen, po njihovi »odtajitvi«, kar bi znižalo življenjsko raven zlasti najslabše plačanih slojev in zaostri inflacijo, da se izboljša zunanjetrgovinska bilanca, da se pomaže kmetom, da se odpravijo prehode socialne razlike, in da se zagotovi stabilnost in konvertibilnost dinarja.

Nekateri nekdanji stalinisti in pristaši administrativnih metod Rankovičevega kova so skušali izkoristiti sedanjí položaj in se spet vrniti v ospredje pod kritjem parol proti hrvaškemu nacionalizmu. Vendar so nekateri partijski voditelji in drugi krogi zlasti v Srbiji sami in v Sloveniji opozorili na to nevarnost in odločno odklonili ter obsodili take potuhnjene poskuse, izkoristiti sedanje dogajanje za napeljevanje vode na novostalinistični in ran kovičevski mlin.

Slovenski študentje papežu Pavlu VI.

Studentovske verske skupine iz Slovenije in iz zamejstva so pred kratkim sestavile posebno pismo, naslovljeno na papeža Pavla VI., v katerem obravnavajo nekatera pereča in aktualna vprašanja o cerkvenopravni ureditvi škofij in sploh cerkvenega življenja na Slovenskem in v zamejstvu. Sedaj je v polnem teku širša akcija pobiranja podpisov, ker študentje želijo, da bi pismo podprlo čimvečje število njihovih tovarišev krščanskega prepričanja.

V pismu študentje med drugim ugotavljajo, da v Avstriji in Italiji pritiska na slovensko manjšino »šovinistična nestrpnost večinskega naroda«, pri čemer ima svoj delež tudi cerkvena hierarhija. »Zato v imenu krščanske pravičnosti — pravi pismo — zahtevamo, da s svojo najvišjo oblastjo v vesoljni Cerkvi odpravite vsaj krivice na cerkvenem področju, da se ne bodo politični zavojevalci zgledovali po Vas in se pred Bogom tolažili, da ne delajo nič huđega.«

Studentje dalje ugotavljajo, da versko življenje v zamejstvu huđo peša, kar najbolje dokazuje dejstvo, da tu sploh ni novih duhovniških poklicev, medtem ko jih je veliko na ozemlju SR Slovenije. Pismo se zaključuje z vrsto zahtev, ki gredo od ustanovitve koprške škofije in njene priključitve slovenski metropoliji, do imenovanja škofovskih pomočnikov slovenskega metropolita za Slovence v Avstriji in Italiji.

Kot nam poročajo iz zamejskih študen-

tovskih krogov, se tudi na Tržaškem in Goriskem pripravljata akcija za pobiranje podpisov. Kdor se za to zanima, naj se obrne na »Mladinsko skupino« v Trstu.

VZROKI MEDNARODNIH SPOROV IN INFORMACIJE

(Nadaljevanje s I. strani)

Velike poročevalske agencije pa o tem molčijo. Ti problemi so zanje očitno preveč zapleteni. In ko gledamo televizijo, poslušamo radio ali vzamemo v roke dnevnik, se ne zavedamo, da smo žrtve te površnosti. Če pa se tega zavemo, smo dolžni, da iščemo natančnejše informacije in se tako trudimo za resnično podobo o svetu.

Klavdij Palčič bo odprl 15. t.m. ob 18. uri v tržaški galeriji Torbandena samostojno razstavo svojih slik.

Jugoslovanska podjetja za uvoz in predelavo nafte ter za prodajo bencina so zahtevala od zvezne vlade zvišanje cen, češ da imajo zaradi razvrednotenja dinarja velike izgube. Vlada je za zdaj njihovo zahtevo odklonila, pač pa jim bo povrnila izgubo. Za Tržačane bo torej bencin v Sežani še po stari (nizki) ceni.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Crispi 54 - tel. 77-21-51

Znamenja večje osveščenosti

V dneh okrog Novega leta smo v življenju zamejskih Slovencev lahko zabeležili dve razveseljivi pobudi, čeprav različnega značaja, ki kažeta na večjo osveščenost slovenskega prebivalstva in pripravljenost, da začne odločno reševati svoje narodnostne in socialne probleme.

Pomudili bi se najprej ob že tradicionalnem »Dnevu emigranta«, ki ga vsako leto na dan Treh kraljev prireja v Čedadu društvo »Ivan Trinko« v sodelovanju z beneško-slovenskimi duhovniki. Tudi letošnjega »Dneva emigranta« se je udeležilo veliko izseljencev, ki trenutno živijo in delajo v raznih deželah zahodne Evrope. Duhovnik Emil Cenčič iz Gornjega Trbilja je v svojem govoru poudaril, »da se vedno več naših ljudi zaveda, da smo Slovenci prebili starodavni led strahu in se zanima za rešitev svojih etničnih problemov.« Rekel je, da so nove tovarne in nova delovna mesta pogoj, »da se v Benečiji ustvari nova podoba človeka, ki naj bo gospodarsko in intelektualno napreden, prost vsakega pritiska, prepričan v svojo vrednost in izvor ter zaveden Slovenec.« Predsednik kulturnega društva »Ivan Trinko« iz Čedada Izidor Predan pa je naglasil, da se v Beneški Sloveniji v gospodarskem in socialnem pogledu prav nič ne premakne z mesta in je dejal, da vedno »najdemo v besedah polno razumevanja za naše probleme, nihče pa nič ne stori. Zato je dolžnost tistih, ki imajo odprte oči, da druge prebujajo.«

Prav tiste dni so sporočili, da bodo zaprli edini industrijski obrat v Beneški Sloveniji (opekarno v Čemurju), kar je med udeleženci srečanja v Čedadu razumljivo izzvalo veliko nejevoljo. Obrat sicer ni bil velik, zaposloval je le 27 delavcev, vendar se je že tako žalostno stanje v Beneški Sloveniji še poslabšalo (računajo, da je v svetu okrog 8000 beneških emigrantov). V Čedadu bodo ustanovili posebno pisarno, ki jo bo vodil nekdanji izseljenec Aldo Kont, skrbela pa bo za boljše povezovanje beneških emigrantov z domačini, seznanjali jih bodo z domačimi razmerami in nastopali pred oblastmi z njihovimi zahtevami.

»Dan emigranta« se je zaključil s kulturnim sporedom; Slovensko gledališče iz Trsta je zaigralo komedijo Jaka Štoka »Trije tički«, ki so jo posebej priredili za beneške ljudi, kajti upoštevati je treba, da velika večina beneških Slovencev knjižne slovenščine ne obvlada. S kulturnim programom so nastopili tudi mladi domačini, in to moramo poudariti, kajti prav ta dejavnost potrjuje življenjskost in njihovo zavzetost za slovensko besedo. Mladi fantje in dekleta so recitali in zapeli nekaj pesmi v narečju, ki govorijo predvsem o izseljevanju, spremljal pa jih je tržaški instrumentalni trio. Zapeli so tudi pevci z Ljes, člani pevskega zbora »Rečan«, ki jih vodi mladi in iznajdljivi kaplan Rino Markič.

»Koroški kulturni dnevi«

Med zadnjimi božičnimi prazniki pa so v Celovcu priredili že tretje »Koroške kulturne dneve«, na katerih običajno predavajo priznani strokovnjaki z ljubljanske univerze. Za tamkajšnje razmere je zanimivo, da so tokrat prvič nastopile tudi domače moči, kar potrjuje pravilnost in umestnost teh študijskih dni. Iz Slovenije so se z referati ude-

ležili srečanja univerzitetni profesorji dr. Bogo Grafenauer, dr. Nace Šumi, dr. Breda Pogorelec, asistent dr. Mirko Juteršek in muzikolog ter umetnostni zgodovinar Janez Höfler. Domačini pa so pripravili sociološke študije, ki so bile po besedah ljubljanskih predavateljev na zavildjivi višini, tako kar zadeva vsebino kot tudi obliko, s čimer so dokazali, da sami enakovredno prispevajo k izoblikovanju in razvoju slovenskega kulturnega prostora.

Zelo zanimivo je dalje, da so se kulturnih dnevov udeležili številni mladi ljudje, saj so predstavljali skoraj polovico poslušavcev.

Organizacijo vseh dosedanjih kulturnih dnevov v Celovcu so prevzeli koroški Slovenci sami, ljubljanska filozofska fakulteta ima samo funkcijo sodelavca, zlasti kar zadeva sestavo programa. Zatrjujejo pa, da ne bo ostalo le pri tem, kajti študijski dnevi postajajo trden temelj bodočega bolj stanovitnega znanstvenega dela med koroškimi Slovenci, ki se bo široko razmahnilo zlasti po nameravani ustanovitvi znanstvenega instituta.

Na Slovenskem dve univerzitetni središči

Na univerzi v Ljubljani študira trenutno 12.000 študentov, računajo pa, da bo v prihodnjem desetletju število univerzitetnih študentov na Slovenskem naraslo na 40.000. Že danes obstaja v Mariboru vrsta dvoletnih višjih šol s številnimi študenti, od katerih je ena (visoka komercialna šola) postala štiri-letna in bo kmalu izpolnila pogoje, da jo bodo priznali za pravo fakulteto. S tem se hkrati postavlja vprašanje ustanovitve še enega univerzitetnega centra na Slovenskem, kajti gotovo je, da prav v Mariboru obstajajo najugodnejše možnosti za tako pobudo.

Predsednik slovenske vlade Stane Kavčič je lansko leto v nekem govoru poudaril, »da ima šolstvo v Mariboru že svojo mesto v našem celotnem slovenskem nacionalnem prostoru tudi kot eno od univerzitetnih središč, kjer so prvi zametki že postavljeni in kar je treba najprej razvijati. Mislim, je dejal predsednik Kavčič, da smo že presegli diskusije o tem, ali Slovenija potrebuje samo eno univerzo ali dve. Danes sta tu že dve univerzitetni središči, Ljubljana in Maribor, in je za obe dovolj prostora in nalog in konec koncev mislim, da je treba v slovenski družbi dobiti tudi za obe taki središči dovolj sredstev in da bo to nova kapitalna naložba za gospodarstvo, znanost, tehniko in za vse ostale vire našega napredka.«

Statistični podatki kažejo, da je na ljubljanski univerzi nad 50 odst. študentov doma iz Ljubljane ali neposredne okolice, sorazmerno dosti jih je tudi z Gorenjskega in Primorskega, zelo malo pa iz vzhodnih predelov Slovenije, ki spadajo med najbolj nerazvite. Gornje besede Staneta Kavčiča potrjujejo, da se je med odločujočimi dejavniki utrdilo prepričanje, da se naložbe v šolstvo najbolj izplačajo, saj je v današnjem času čimvečje znanje osnovni pogoj kakršnegakoli napredka. Okrepitev visokega šolstva v Mariboru in ustanovitev še ene univerze — seveda s specifičnimi nalogami in cilji — pa bosta gotovo prispevali k hitrejšemu vsestranskemu napredku v tem delu Slovenije.

Vprašanje, ki še ni zadovoljivo rešeno, pa je znanstveno-raziskovalno delo. Delovanje

KANDIDATI ZA BELO HIŠO

V novembru bodo poklicani ameriški državljani k žaram, da si bodo izvolili novega državnega predsednika.

Eden najresnejših kandidatov je senator demokratske stranke Hubert H. Humphrey. Bil je že podpredsednik Združenih držav za časa Lyndona Johnsona. Za predsedniško mesto se je potegoval tudi ob zadnjih volitvah. Obljubljal je, da bo takoj napravil mir v Vietnamu in poklical ameriške čete iz različnih krajev sveta domov.

Kljub obljubam je podlegel Nixonu. Iste obljube namerava še obdržati. Toda ne ve se še, kdo so drugi tekmeči. Za Humphreyem pride namreč še najbolj v poštev senator Edward Kennedy.

DAR PAPEŽU

Založniško podjetje »Liber« v Zagrebu je izročilo ob koncu leta papežu Pavlu VI. posebno darilo. Poklonilo mu je fotokopijo glagolskega misala. Natisnjen je bil leta 1483 in je prva hrvatska tiskana knjiga. Knjiga predstavlja izredno zgodovinsko vrednost.

znanstvenih ustanov je premalo povezano z življenjem, s prakso, in v mnogočem razmeroma zastarelo. V zadnjem času so na ljubljanski univerzi ustanovili računski center, ki omogoča naj sodobnejšo obdelavo podatkov. Med študenti pa je opazno premajhno zanimanje za poklic znanstvenika, o čemer priča n.pr. nizko število opravljenih doktoratov znanosti. Pomemben korak naprej je ustanovitev Kidričevega sklada, ki s stipendijami vzpodbuja študente v specializirano znanstveno dejavnost. Na nekaterih ljubljanskih fakultetah zelo občutijo pomanjkanje sposobnih mladih ljudi, ki bi sčasoma zasedli univerzitetne stolice. Temu so verjetno krive večje plače v podjetjih, zato n.pr. mnogi sposobni inženirji raje odhajajo v gospodarstvo, kot da bi se ukvarjali z zahtevnim in zamudnim znanstvenim delom.

Podobno kot na vseh evropskih univerzah je tudi na ljubljanski univerzi zelo pereče vprašanje prostora. Po vojni so zgradili novo filozofsko, strojno, elektro in gradbe-

Poravnajte naročnino!

no fakulteto. Tudi najmlajša (deseta po vrsti), politična fakulteta, razpolaga z novo stavbo. Trenutno sta najbolj na tesnem ekonomska in medicinska fakulteta. To zimo je bilo v Ljubljani javno zborovanje, na katerem so študentje obeh fakultet postavili odločno zahtevo po čimprejšnjem začetku gradnje primernih stavb. Načrte za razširitev pripravlja tudi filozofska fakulteta in univerzitetna knjižnica; v neprimernih prostorih delujejo tudi študentje arhitekture.

Kljub težavam pa vidimo, da je slovensko visoko šolstvo v primerjavi s predvojnimi stanjem napravilo občuten korak naprej: iz ene nepopolne majhne univerze, ki ji je stalno grozila okrnitev, smo dobili popolno univerzo z desetimi fakultetami, v Mariboru pa nastajajo trdni temelji še enega in tudi zelo potrebnega univerzitetnega središča.

Slovenska skupnost o aktualnih problemih

V sredo, 12. januarja 1971 se je sestal na redni tedenski seji izvršni odbor Slovenske skupnosti, da bi proučil trenutni politični položaj. Politični tajnik dr. Štoka je poročal o političnem delu v preteklih dneh. Glavni poudarek je bil na pismu, ki ga je Slovenska skupnost poslala novemu državnemu poglavarju in v katerem ga seznanja s še nerešeno slovensko problematiko. Tako bo tudi predsednik Leone, kot najvišji branilec in izvrševalec ustave, lahko po svoje pripomogel k ureditvi slovenskih manjšinskih vprašanj. Izvršni odbor se je nato podrobno seznanil z vprašanjem poštnega poslovanja v Sv. Križu, kjer zadevni urad ne razpolaga z osebje, ki bi zadovoljivo obvladalo slovenski jezik.

Izvršni odbor je nato pretresal vprašanja v zvezi s prihodnjimi občinskimi volitvami v Trstu, ki so zaradi intenzivnega političnega položaja v državi lahko ponovno odložene. Slovenska skupnost pa je vsekakor pripravljena, da slovenskim volilcem poda pozitiven obračun svojega dosedanjega dela ter od javnosti zato pričakuje znak še nadaljnega zaupanja.

Izvršni odbor Slovenske skupnosti je nato razpravljal še v zvezi z volitvami v kmečko bolniško blagajno. To bodo prve take volitve po mnogih letih komisarske uprave. Nadalje so bila na sporedu še vprašanja v zvezi z ureditvijo položaja slovenskih profesorjev, šolske zakonodaje, šolskih zavodov itd., o katerih je poročal prof. Šah. Končno je izvršni odbor po poročilu dr. Legiša razpravljal še o turistični ustanovi v Sesslanu, o slovenskem veterinarju na Krasu, o delu v raznih komisijah in drugih problemih.

ZA SLOVENSKE PROFESORJE

Pred prazniki se je zastopnik Slovenske skupnosti udeležil razgovora z deželnim šolskim skrbnikom dr. Angiolettijem, ki je ob enem stalni član italijansko-jugoslovanske mešane komisije.

Deželnemu šolskemu skrbniku so bila predložena naslednja vprašanja: a) vključitev v stalni stalež osebja, ki je opravilo didaktične habilitacije; b) vprašanje posebnih natečajev, katerih so se udeležili lani meseca junija nekateri profesorji; c) ugodnosti zakonov št. 603 z dne 25.VII.1966 in 468 z

dne 2.II.1968 za slovenske profesorje; č) zakon o habilitacijskih tečajih.

Šolski skrbnik je povedal, da so prva tri vprašanja med seboj povezana in da sestavljajo v Rimu prednostne lestvice, katere mora odobriti računski dvor. Ker so se pa vsa tri vprašanja križala in so bili predloženi razni ugovori, se je vse nekoliko zavleklo. Vendar upa, da bo v kratkem vprašanje, ki zajema prve tri točke, kmalu rešeno.

Kandidati, ki so opravili didaktične habilitacije, pa naj čimprej zaprosijo za potrdilo o opravljenih habilitacijah. Glede zakona o habilitacijskih tečajih je šolski skrbnik dejal, da je bil ta zakon pravkar objavljen v Uradnem listu in da zdaj čaka navodil ki bodo vsekakor zadevala tudi slovenske šolnike.

Revija »TRIESTE« o »coni B« in o škofu Fogarju

Nova, 93. in 94. številka revije »Trieste« se začne s člankom Corrada Belcija »Gospodarsko in politično dopolnjevanje na vzhodni meji«, ki je bil objavljen tudi že v zagrebški reviji »Informator«. V članku ugotavlja: »V evropskem kontekstu predstavljata Italija in Jugoslavija takorekoč tipičen primer držav, ki sta skoro nujno usmerjeni druga k drugi. Belci govori tudi o obmejnih področjih in navaja nekaj statistik v oporo svojih tez.

Giorgio Cesare je objavil članek »Fantapolitika in Cona B«, v katerem poudarja da danes ni mogoče načenjati diskusije o mejah v Evropi. »Londonski kompromis iz leta 1954 je prinesel žrtve in boleče izgube, a je bil zadnja cena, ki je bila plačana za fašistično politiko, da bi se preprečila »neitalijanska« rešitev za Trst«, piše Cesare. Roberto Meyer Grego pa piše pod naslovom »Naravno prijateljstvo s hrvaško republiko« o obisku bivšega predsednika hrvaške vlade Haramija in hrvaške delegacije v naši deželi.

Guido Botteri objavlja in komentira nekaj dokumentov o nedavno umrlem bivšem tržaškem škofu monsignoru Fogarju, zlasti pisanje tržaškega tiska in poročila takratnih fašističnih oblasti o njem. Botteri na koncu omenja, da je škof Fogar naročil svojemu strežniku, ki mu je sledil tudi v Rim, naj ne

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V nedeljo, 16. t.m., ob 20.30 (MALI ODER)

LeRoi Jones

ČREVA

Režija: MARIO URŠIČ

★

V torek, 18. t.m., ob 15.30

Saša Škufca

TRNJULČICA

★

V sredo, 19 t.m., ob 21 uri PREMIERA (Abonma red A)

v četrtek, 20. t.m. ob 20.30 (Abonma red E - mladinski v četrtek)

v petek, 21. t.m. ob 20.30 (Abonma red B - I, sobota po premieri)

Tennessee Williams

TRAMVAJ POZELENJE

Režija: ANDREJ HIENG

daje iz rok nobenih njegovih dokumentov ali pisem, zato bo težko še z drugimi dokumenti dopolniti podobo Fogarjevega delovanja v Trstu. »Toda mons. Fogar je mislil in deloval vedno kot svet mož, kakršen je bil. Odpušal je, a tudi pozabljal. Mi pa določenih stvari nočemo — in morda ne smemo — pozabiti«, zaključuje Guido Botteri svojo študijo.

Sergio Galimberti je prispeval zgodovinsko študijo o takoimenovani »labinski republik«, to je o stavki tamkajšnjih rudarjev leta 1921, ki jo je vodil Tržačan Pipan, in o procesu, ki je sledil in na katerem so bili voditelji stavke oproščeni. Sergio Bartole piše o »Odnosih med državo in deželo ter med deželo in lokalnimi samoupravami«. Giovanni Vicario pa o pravicah lokalnih samouprav nasproti deželi. Zanimiva je reportaža Aula Rubina iz Kameruna ki razkriva, kako črnški oblastniki zatirajo svoje rojake. Tam je v koncentracijskih taboriščih 40.000 ljudi. Temu so delno vzrok tudi nasprotstva v državi, v kateri živi več narodov, oblast pa ima samo eden. Ilo De Franceschi je napisal topel članek v spon.in umrlemu tržaškemu pisatelju Dinu Dardiju, Carlo Ventura pa kritično razpravlja o zadnjem filmskem festivalu v Benetkah. Sledijo knjižne ocene in razna druga kulturna poročila.

Koncert Tržaškega okteta

Na praznik Svetih treh kraljev je v bazoviški kino dvorani gostoval Tržaški oktet. Dobrodošlico jim je pripravil bazovski mladinski zbor, ki je za uvod zapel pod vodstvom *Eliane Zajc* tri božične ljudske pesmi. V prvem delu so oktetovci pod vodstvom *Ivana Sancina* zapeli nekaj renesančnih ali novejših umetnih pesmi kot Lassusovo »Matona mia cara«, *De Pres-ovo* »El grillo«, *Prekovo* »Kristalno vazo«, *Vrabčev* »Komen«, *Aljažev* »Triglav moj dom« in črnsko duhovno »Come again«. Pred začetkom drugega dela pa je zbrane poslušalce zabaval mladinski orkester »Kondor«, ki je pod vodstvom *Eliane Zajc* zaigral nekaj priljubljenih melodij. Drugi del sporeda pa je oktet posvetil slovenskim ljudskim pesmim, med katerimi sta bili dve beneško-slovenski, nekatere priredbe *Ubalda Vrabca*, *Matije Tomca*, *Riharda Orla* in tudi še črnska »Look away«, *Mokranjčeva* »Prva rukovet« (katero so morali pevci delno ponoviti), znano *Mirko*vo »Kolo«, »Dvanajst razbojnikov« in druge. Bazov-

ci so do kraja napolnili dvorano in se od točke do točke vedno bolj ogrevali nad prijetnim petjem mladih oktetovcev. Zato se poslušalci na koncu nika-kor niso hoteli sprijazniti z dejstvom, da bi bilo koncerta v resnici konec in so še in še zahtevali dodatke. In pevci so morali dodajati, med drugim tudi priljubljeno »Mojcej« in šegavo »Karlinca je štemana«. Koncert je uspel v vsakem oziru.

Simpatije in priznanja, s katerimi spremlja naša javnost nastope Tržaškega okteta, dokazujejo, da je oktet s svojo ustanovitvijo izpolnil prvo vrzel v našem koncertnem življenju in da smo z njim dobili gibčen in obenen kvaliteten komorni pevski ansambel, ki lahko uspešno in na lepi izvajalski ravni posreduje našo pevsko kulturo tudi v manjših prostorih. Zato si samo želimo, da bi Tržaški oktet pod uspešnim vodstvom *Ivana Sancina* z vso resnostjo in vztrajnostjo nadaljeval tako lepo začrtano pot.

U. V.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

PD VESNA — KRIŽ

priredita celovečerni

KONCERT

mešanega pevskega zbora iz Pulja

»MATKO BRAJŠA RAŠAN«

in harmonikarskega orkestra

OKUD »ISTRA«

Prireditev bo v Ljudskem domu v Križu, v soboto 15. januarja t.l. s pričetkom ob 20.30.

Kulturni krožek Devin-Štivan in pevski zbor »Fantje izpod Grmade« priredita v soboto, 15. januarja ob 20. uri v župnijski dvorani v Devinu **VEŠER SLOVENSКИH BALAD 'N ROMANC**
Nastopil bo član Slovenskega gledališča iz Trsta **Stane Rastresen** ob spremljavi kitarista **Tulija Možine**.

Spored bosta dopolnila krstni nastop dekliškega pevskega zbora iz Devina (dirigent **Herman Antonič** in nastop pevskega zbora »Fantje izpod Grmade« (dirigent **Ivo Kralj**).

»Glasbena mladina Gorica« - koristna pobuda

Glasbena kultura je dandanes mlademu človeku nujno potrebna. V dolgih letih srednješolskega študija nima na žalost glasba še tistega mesta, ki ga imajo vse druge umetnosti. Zato ima mlad človek prav v glasbeni izobrazbi največje vrzeli, ker mu uradni programi ne nudijo v tem pogledu nobene moči.

V prizadevanju za zapolnitev teh vrzeli pri večini mladih ljudi, zlasti še študirajoči mladini, je treba danes seči po drugih sredstvih. Le manjši del mladine si lahko privoščijo primerno glasbeno izobrazbo, le redki nadaljujejo svoje glasbene študije. Prav zato se vedno bolj čuti potreba po izboljšanju sedanjega stanja in večji ter tudi bolj sistematični glasbeni vzgoji mladine.

Vse to je narekovalo ljubiteljem glasbe nalogo, da na kak način temu odpomorejo. Zato so že pred dobrimi dvajsetimi leti nastale prve skupine »Glasbene mladine« po Evropi ter se potem začele naglo širiti po ostalem svetu. Tako je nastala tudi Mednarodna zveza glasbene mladine (Fédération Internationale des Jeunesses Musicales).

Organizacija »Glasbene mladine« deluje tako v Italiji kot v Jugoslaviji. V Sloveniji je avtonomna organizacija »Glasbene mladine Slovenije«, ki izdaja tudi svoje glasilo »Glasbena mladina«. Prav na pobudo slednje se je v Gorici osnovala skupnost »Glasbene mladine«, ki bo delovala v povezavi z GMS v Ljubljani. Hkrati bo navezala stike z Glasbeno mladino v Italiji in tako delovala kot most med obema narodoma na glasbenem področju.

»Glasbena mladina Gorica« se zato sedaj obrača na vso slovensko mladino, zlasti še študirajočo, z vabilom, da pristopi v njene vrste in navdušeno podpre njeno delavnost. Od sodelovanja in čimvečje udeležbe pri njenih pobudah bo odvisno tudi njeno poslanstvo samo. »Glasbena mladina« bo predvsem širila glasbeno kulturo med mladino in to s prirejanjem koncertov, predavanj in drugimi oblikami glasbenega izživljanja ter oblikovanja.

Prvi javni prikaz delovanja »GMG« bo nastop, ki bo na sporedu v petek, 21. januarja ob 20.30 v palači Attems. Dela baročnih mojstrov bo izvajal »Baročni ansambel« iz Trsta, ki ga sestavljajo priznani solisti s tega področja.

◇ ◇ ◇

Števerjan

ZIVLJENJE IN DELO

Prosvetno društvo »F. B. Sedej« je razgrnilo v zadnji številki Števerjanskega vestnika jasno sliko števerjanskega življenja in dela. V lanskem letu so se rodili 4 Števerjanci in 3 Števerjanke. Umrlo je 7 moških in ena ženska.

Poročilo se je sedem občanov. V začetku tega leta so našli 802 prebivalca.

Nove pobude je dala občinska uprava tudi za javna dela. Po ščednem bodo asfitali bolj široko cesto. Poskrbeli bodo tudi za podporne zidove, ki so pri mnogih cestah še nujno potrebni. Tudi zasebniki precej gradijo in popravljajo. Seveda, ne smemo pozabiti tudi živahnega delovanja prosvetnega društva »Sedej« ki mu predseduje zdaj dr. Helena Knez. V teku so tudi priprave za drugi zamejski festival ljudsko-zabavne glasbe, ki bo v Števerjanu dne 27. in 28. maja 1972.

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo slovenske nižje srednje šole v Gorici, ulica Randaccio 10, sporoča, da bo v torek, 17. januarja, ob 18. uri v šolskih prostorih roditeljski sestanek.

Vabljeni so starši in njihovi namestniki.

LITERARNI VEČER V GORICI

V petek, 14. t.m. ob 20.30 bodo nastopili v Gregorčičevem klubu mladi zamejski pesniki iz Trsta in Gorice. Iz svojih del bodo brali: Marij Čuk, Marko Kravos, Ace Mermolja in Ivanka Hergold.

Recitacije bodo spremljali z orglicami in kitaro. Novi način literarnih recitacij bo vsekakor zanimiv.

Bengalija iz slovenskega zornega kota

V Društvu slovenskih izobražencev v ulici Donizetti 3 je predaval v ponedeljek zvečer pater Jože Cukala, ki že 18 let deluje na neki misijonski postaji pri Kalkuti v Indiji. V predavanju je orisal najprej misijonske razmere v indijski Bengaliji, v pogovoru s poslušavci pa je prikazal potem še splošne razmere v indijski Bengaliji in v Indiji na splošno.

Omenil je, da je le malo spreobrnjenj. Zelo redko, samo izjemoma se zgodi, da bi se kak mohamedanec spreobrnil h krščanstvu. To se zgodi kvečjemu, če je poročen s kakšno dobro katolico. Vendar pa se v primeru take mešane poroke tudi zgodi, da žena prestopi k mohamedanski veri. Malo več spreobrnjenj je iz hindujske vere, vendar pa katoliški misijonarji zdaj nočejo več krstiti posameznikov, ampak le cele družine, ker se je pokazalo, da se posamezniki znajdejo po spreobrnjenju včasih v strašni stiski. V družini ostanejo osamljeni in to je marsikaterega duševno zlomilo. Misijonarji se branijo krstiti posameznike prav zato, da bi jim prihranili tako trpljenje.

Pater Jože Cukala je tudi povedal, da imajo katoliške šole v Indiji velik ugled in če se znajdejo denarno v stiski, jih podpre tudi država, ki se celo ponuja, da bi šole sama vzdrževala. Toda v takem primeru zahteva zase pravico, da bo ona nastavljala učitelje in profesorje, kar pa vodstva katoliških šol odklanjajo. Hočejo namreč ohraniti katoliški značaj šol in njihovo kvaliteto. Katoliški misijonarji zdaj ne ustanavljajo več univerz, ampak srednje šole in zavode, ker menijo, da pridejo tako v tesnejši stik z mladino. Hindujski si kljub počasnemu spreobračanju žele stika s krščanstvom in ga skušajo čim bolj asimilirati svoji veri. Tako skušajo zgodovinsko utemeljiti legendo, da se je Kristus med svojim dvanajstim in tridesetim letom mudil v Indiji, ter iščejo dokaze za identičnost Kristusa in svojega najljubšega boga Križna.

P. Cukala je potem prikazal bengalsko ljudstvo med katerim deluje. Zahodni Bengalci, ki pripadajo indijski zvezni državi, so v glavnem hindujski, vzhodni Bengalci v nekdanjem Vzhodnem Pakistanu in sedanji državi Bangla Deš, pa mohamedanci. Pred razdelitvijo indijske podceline v indijsko in pakistansko državo so se hindujski in mohamedanci pogosto krvavo spopadali med seboj zaradi verskega fanatizma. Zato je tudi prišlo do razdelitve med dve državi po verski pripadnosti. Toda izkazalo se je, da sta narodnostni čut in skupni bengalski jezik močnejša vez kot verska razdelitev in tako se Bengalci kljub razdelitvi na dve veri počutijo kot en narod. Na svoj narod in svojo staro kulturo so zelo ponosni. So tudi zelo nadarjeni, zlasti za umetnost in glasbo, ter so tudi v telesnem pogledu lepi.

Razdelitev na kaste se v mestih sicer umika izenačenju, toda na deželi je še vedno v veljavi, ponekod bolj ponekod manj. Bengalci govore jezik indogermanskega izvora, ki so ga prinesli s seboj arijski osvobodilci, ki so prispeli z visokih planot severno od Indije, in s temi svojimi daljnimi predniki se zelo ponašajo. Tudi kaste imajo v tem svoj izvor, ker se Arijski niso hoteli pomešati s prvotnim prebivalstvom. Se danes so pripadniki višjih kast svetlejši polti. Mnoge bengalske besede imajo isti koren kot besede evropskih indogermanskih jezikov; tako pomeni beseda Desh dežela. Bangla deš pomeni torej Dežela Bengalija.

V pogovoru s poslušalci je povedal pater Jože Cukala še marsikaj zanimivega iz Bengalije, kjer deluje kakih 20 slovenskih misijonarjev, zlasti tudi o tamkajšnjih socialnih razmerah in načinu življenja.

(nadaljevanje na 6. strani)

F. J. - 92

SMRT V POMLADI

Župnik jih je prijazno sprejel. Bil je velik, še skoraj mlad, s kratko ostrizenimi plavimi lasmi; rožnatimi lici, dvojno brado in napetim trebuhom pod črnim telovnikom. Kolar se mu je ostro zarezoval v debeli vrat. Od časa do časa si ga je s prstom zrahljal pod brado, a to je delal najbrž čisto nagonsko, ne da bi nehal govoriti. Imel je močan, nizek glas, kot bi prihajal iz soda. Povabil jih je, naj sedejo za obsežno, z belim prtom pogrnjeno mizo v kuhinji, ki je bila velika kot dvorana, in naročil postarni kuharici, naj jim postreže. Pili so rumeno haloško vino in prigrizovali surove klobase in ržen kruh. Župnik je tudi sam pridno segal po koščkih klobase na pladnju ter nalival njim in sebi. Videlo se mu je, da je vesel njihovega obiska, verjetno tudi zato, ker mu je bilo nekoliko dolgčas na fari sredi Haloz, daleč od železnice in mesta. Spraševal jih je po življenju v Ljubljani in tudi sam veliko govoril, toda ko so ga začeli spraševati o socialnih razmerah v fari in o tem, kako živijo viničarji in drugi, je prišel v zadrego. Začutili so, da o tem ne govori rad.

»Kaj hočete, tu v Halozah zemlja ne rodi drugega kot vino in ljudje so bili od nekdanj revni, vajeni težkega življenja in pomanjkanja, zato rev-

ščine ne občutijo tako hudo kot ponekod drugod, saj boljšega skoraj ne poznajo. Vsaj večina med njimi ne. Nesrečni bodo postali šele takrat, ko se bodo svoje revščine zavedli. A zakaj bi jim odpirali oči o tem, če jim ne morete pomagati, ali ne? Saj gotovo niste prišli zato, da bi jim pomagali, saj to ni v vaši moči.«

»Prišli smo zato, da bi videli, kako živijo, in da bi pisali o tem. Da bi tudi druge Slovence seznanili s tem.«

»Že prav, že, vidim, da imate socialni čut, toda ljudem s tem ne bo pomagano. Mislili bodo, da si hočete pasti oči na njihovi revščini.«

»To ni res,« je protestiral Jože: Hotel je še nekaj reči, pa ga je pritegnilo močno kmečko dekle s svetlimi lasmi in bosimi nogami, ki je prineslo naročaj drv v kuhinjo. Ko jih je položila na kovinsko ploščo na tleh pred velikanskim štedilnikom, so se ji napela zagorela meča, v obraz pa je postala vsa rdeča ob prisotnosti tolikih mestno oblečenih fantov.

»Mislim, da bom vseeno napisal kakšno pesem. Imela bo naslov »Boso haloško dekle«, je pomenljivo dejal Jože.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prvo slovensko delo v tržaškem »Teatro Stabile«

Po Vidmu, Bocnu in Rimu je Stalno gledališče Furlanije-Julijske krajine prejšnji teden predstavilo tudi v Trstu v gledališču Rossetti Slavka Gruma »Dogodek v mestu Goga«. Gogo smemo imeti za v vsem povojnem času bržkone najpomembnejše dejanje kulturnega posredovanja, ki ga opravlja kulturna ustanova naših someščanov. Svojo visoko umetniško raven in poslanstvo obmejnega gledališča je »Teatro Stabile« tokrat vnovič potrdil in to z uprizoritvijo drugačne Goge, kot smo je bili doslej vajeni. Da je bila tržaška uprizoritev mestoma premalo zлита, da so bili izvajalci nekajkrat prehrupni, da režija pri poskusu umora Preliha s strani Hane ni šla na roko gledalcem, so ugotovitve, ki ne morejo bistveno spremeniti zelo povoljnega vtisa o umetniško izredno tehtni in zanimivi predstavi.

Popolnoma drugačna od mariborske in ljubljanske uprizoritve

Drugače kot mariborska uprizoritev, ki je poučarjala z zgoščenostjo mestne krajine sočasnost odrskega dogajanja in ki je s tem izoblikovala v času in prostoru širšo resničnost iracionalnega (ekspresionistična verzija dela je za občinstvo mogoče najbolj privlačna) in drugače kot ljubljanska, kjer je Korunova mojstrska roka vpletla zaznamovanost Goginih ljudi v pajčevino srhljive in morbidne tesnobe, je tržaška Goga predvsem omejen prostor (soba), ki ponazarja nemožnost dogajanja ter zaključnost in s tem hkrati usodno vključenost ljudi. Toliko bolj suvereno je zato zaplavala v gledališki prostor poezija Grumovih, v svoji zaznamovanosti kar se da otipljivih in avtentičnih človeških eksistenc, ki jih noben (zunanji) dogodek — drugače kot pričakujejo — ne more izvleči iz stanja, v katerem so. Ravno v tem ustreza režijski koncept Francesca Macedonia zelo dobro osnovnemu nedogajanju v Gogi, zaprtost in zaključnost prostora, nedogajanje naravnost organsko ponazarja. Secesijska svena Sergia D'Osma (tudi kostumi so narejeni po njegovi zamisli), ki se je prvi trenutek zdela manj v funkciji odrskega dogajanja in bolj estetsko izzivljanje, je potemtakem docela v skladu z osnovnim režijskim konceptom. Učinkovita je bila tudi glasba Maria Bugamellija.

Grumova Goga je nedvomno teatrsko zelo hvaležno delo, saj daje igralcem izjemno dosti možnosti izražanja in izoblikovanja vloge — kakršenkoli že bodi režijski koncept. Doživetje posebne vrste je bila Hana France Nuti, kateri je bilo naloženo najtežje breme. Njena Hana je izredno tenkočutna ženska, od daljnega dogodka zaznamovana, toda kot bomo videli, zelo ambivalentno bitje.

Hanin beg in vrnitev k svoji čutnosti

Zdi se mi, da je Macedonia uprizoritveni ključ preko Hanine ambivalentnosti zelo jasno pokazal, kako globoko freudovski je ves njegov pojav. Macedonia Hana je dala razumeti, da je njen gnus do moških le delno razložljiv s posilstvom s strani Preliha. Kaže, da v resnici skuša prikriti in odriniti od sebe svoje podzavestne seksualne želje in nagnjenja (čemu bi se po posilstvu tako ravnodušno dala Prelihu še štirikrat, ne da bi komu kaj znila?) Tedaj njena vrnitev v Gogo ni toliko vrnitev k staršem, ki jih ni videla že petnajst let, in vrnitev v kraj svoje mladosti in nekoč tudi sreče, kolikor mnogo bolj je to — ni važno, če le podzavestno — vrnitev k nekemu zanjo le delno nesrečnemu pripetljaju, vrnitev k zanjo skrivnostnemu in zato skrajno vabečemu trenutku. V svoji

podrejenosti Prelihovi nasilnosti se je vsaj za trenutek znašla kot povsem drugačna ženska od tiste, ki se je bodisi zaradi vpliva okolja bodisi zaradi lastnega hotenja želela izoblikovati v sebi. Čemu bi brez odpora sprejela Prelihovo zahtevo, da predčasno zapusti slavnost, ki so jo pripravili ob njeni vrnitvi domov? Kaj pomeni njeno priznanje Terezi, da ne čuti ničesar do svojega zaročenca Franka, ki je dober z njo, ker je ne sili, da bi se mu dala? Ali ni v tem njenem obnašanju reakcija na določeno preveč idealizirano predstavo razmerja med moškim in žensko, ki ne more osrečiti človeka na ravni čutnega, ker o takih rečeh ni spodobno govoriti, kaj šele misliti nanje kot na nekaj legitimno človeškega?

Nove razsežnosti Grumovega dela

Prizor, ko Hana pričakuje in vabi pesnika Klikota razodene tako ves svoj globok pomen, Macedonia zamisel prizora zato tudi ne more biti poceni teatrski učinek, Bugamellijeva glasbena spremljava pa osladni kič, koncesija dekadenci in slabemu okusu, nasprotno, izredno je nova in zanimiva. V tem prizoru bruhne na dan vsa Hanina prvobitna čutnost, pred katero je Hana skušala venomer bežati. Hana kliče in vabi najprej Klikota (ki ji je pomagal odstraniti Preliha, za plačilo se mu je ponudila — čista slučajnost?), nato Romea (ideal moške sproščenosti in svežine, ki osrečuje žensko), končno vabi kogarkoli mimoidočega moškega. Njen posiljevalec Prelih se iz tega zornega kota pokaže kot le zunanji vzrok Hanine razdvojenosti, ki je v resnici notranja, organska. Hana se z (ni važno, če neizpeljanim) umorom sploh ni osvobodila svoje travme. Doslej smo bili vajeni gledati na Hano kot na nekakšno izjemo v vrsti Goginih figur, ki se edina osvobodijo svoje zaznamovanosti. Hana je torej kvečjemu le razvozlala in mogoče dokončno doumela vezi svoje razdvojenosti. S tem je pomagala osnovni značilnosti Grumovega dela, usodni razdvojenosti vsega človeškega, priti še jasneje na dan. Dogodek ni potemtakem doživet-

je zunanjega, ampak doživetje najgloblje notranjosti.

»Normalni« ljudje

Prelihu Franca Mezzera ni kaj očitati. Sprva sem mislil, da Mezzero Prelih v fizičnem oziru in v svojem vedenju nikakor ni mogel ustrezati sim-

(nadaljevanje na 7. strani)

☆

75-LETNICA JEZIKOSLOVCA ANTONA BAJCA

Ugledni slovenski jezikoslovec dr. Anton Bajec je obhajal te dni svojo 75-letnico. Sodeloval je pri sestavljanju slovenskih dijaških beril in slovnice, napisal je precej knjig in razprav s področja besedotvorja, pomagal pri sestavi slovenskega pravopisa in pri Slovarju slovenskega knjižnega jezika in objavil skupaj s prof. Kalanom italijansko-slovenski slovar. V začetku svoje znanstvene poti pa se je posebej zanimal za latinistiko in romanistiko ter za najzahodnejša slovenska narečja. Napisal je med drugim razpravo »Romanizacija in jezik rimskih provic Norika« in »O prvotnem slovenskem naglasu v rezijanskem narečju«.

Rod prof. Bajca — po zadnji vojni je postal univ. profesor, je doma z Dolenjskega, on pa se je rodil na južnem robu Gorenjske, v Polhovem Gradcu. K jubileju mu voščimo še mnogo let in veliko zdravja tudi primorski Slovenci.

—○—

BENGALIJA IZ SLOVENSKEGA ZORNEGA KOTA

(Nadaljevanje s 5. strani)

Poročal je, da je glavna hrana prebivalstva riž, katerega bi lahko Indija veliko več pridelala, če bi imela dovolj umetnih gnojil in če bi globlje orali; o podnebjju, ki je vroče, a znosno, ko se ga človek privadi, da je industrija že precej razvita in celo izvaža, a da še manjka elektrika v njihovem kraju, ki leži 18 km južno od Kalkute; o želji mladih Bengalcev, da bi dobili delo v Evropi ali da bi si dopisovali z mladimi Evropejci, in še marsikaj. Povabil je slovenske mlade izobražence, naj navezujejo stike z Bengalci in naj pomagajo vzpostavljati nujno potrebni most do »tretjega sveta«.

Koncert božičnih pesmi

V nedeljo, 9. januarja je Zveza cerkvenih pevskih zborov priredila v cerkvi Novega svetega Antona že tradicionalni koncert božičnih pesmi.

Za letošnji koncert so prireditelji dali prednost goriškimi skladateljem, od katerih je bil na sporedu najbolj krepko zastopan mučeniški pevovodja in skladatelj *Lojze Bratuž*, poleg njega pa še *Vinko Vodopivec*, *Mirko Filej*, *Alojz Mav*, *Bricelj*, *Cvek* in dva neznana avtorja. Pred začetkom je imel primeren nagovor gospod *Marij Gerdol*. Nato se je pred glavnim oltarjem predstavil številčen mešani zbor s približno osemdesetimi pevci in pevkami. Zbor je pravzaprav improviziran korpus, v katerem sodelujejo najbolj vneti in požrtvovalni pevci iz malodane vseh mestnih cerkv in bližnje okolice; od Barkovelj do Ščedne pa preko Katinare do Mačkovelj in do vasi bližnjega Krasa. Razume se, da predstavlja združitev pevcev iz približno petnajstih cerkv poseben problem. Morda bi bilo bolje, če bi se za prihodnje podobne nastope bolj obvezno angažirali le nekateri zbori: trije ali štiri — a ti bi morali biti prisotni v celoti. Število pevcev bi na ta način ne bilo nič manjše, homogenost in tudi prizadevnost posameznih zborov bi pa bila nedvomno večja.

Dirigent *Janko Ban* res ni imel lahke naloge, združiti v homogen ansambel toliko pevcev iz raz-

ličnih zborov. Lahko pa se reče, da je kar zadovoljivo rešil nelahki problem in se je enotnost zamajala le na nekaterih mestih. Pomanjkljiva disciplina je bila posebno razvidna pri Filejevi »Božični«, kjer je zbor odločno prekrival tenorski solo. Mnogo bolje se je uveljavil solist pri Briceljevi »Jezus, moje sonce« in pri Bratuževi »Ena lučka«, kjer so se solistu pridružili še drugi solopevci. Tenorist *Bruno Kralj* je pri vseh svojih točkah pokazal res prijetno oblikovan glas in je zaznavno prispeval k uspehu izvajanja.

Ob harmoniju je koncert spremljal *prof. Zorko Harej*. Za spremljavo tako številnega zbora pa je bil instrument odločno prešibak in se je stalno vtapljal v zvočni masi številnega zbora. Če ni mogoče dobiti zvočno izdatnejšega prenosljivega instrumenta, potem bi bilo morda bolje, da bi se poslužili orgel ali pa se odločili za petje »a capella«.

Posamezne pesmi je uspešno napovedoval in tolmačil *Miro Opelt*. Pri zaključnem blagoslovu so se pevcem pridružili zbrani poslušalci, ki so do kraja napolnili prostorno cerkev, in skupno zapeli še nekaj ljudskih božičnih pesmi. Koncert božičnih pesmi je pri vseh poslušalcih zapustil najlepši vtis.

U. Vrabc

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

I. FESTIVAL BOR - MINIBASKET

V nedeljo se je zaključil prvi festival minibasketa, ki ga je organiziralo Š.Z. Bor. Ta originalna manifestacija je zbrala okrog 150 osnovnošolskih otrok, ki so se potegovali za končno zmago s tekmovanjem v minibasketu, pismeni nalogi in risarskem natečaju ex tempore. Festivala se je udeležilo osem ekip, in sicer: Inter 1904, Ferroviario, Servolana, SABA, Trissino, Italsider, Polet in seveda Bor. Izidi posameznih tekmovanj so bili naslednji: Risarsko tekmovanje ex tempore je z množično udeležbo osvojila ekipa Bora pred Interjem in Poletom. Pismeno nalogo so najbolje opravili prav tako najmlajši Borovci, ki so tokrat bili pred Servolano in Poletom. Končno je košarkarski turnir pripadel za razred boljši ekipi Inter, ki je pustila za samo Ferroviario in Polet. Po posameznih rezultatih so organizatorji sestavili končno skupno lestvico, po kateri je na prvem mestu Bor, ki je zbral skupno 19 točk; zatem pridejo Polet z 18 točkami, Inter, Ferroviario, Servolana, SABA, Italsider in Trissino.

Posrečena zamisel košarkarjev Bora je doživela vsestranski uspeh, tako pr' nastopajočih kot tudi pri pristojnih košarkarskih funkcionarjih. Predsednik košarkarske zveze Jacobucci se je zelo laskavo izrazil o organizatorjih in na otvoritveni slovesnosti poudaril, da gre za prvo takšno manifestacijo v Italiji. Zaželel je organizatorjem mnogo uspeha in izrazil upanje, da se bo začeto delo nadaljevalo.

Za to važno prireditev je prevzela pokroviteljstvo pokrajinska uprava, ki je dala tudi na razpolago prehodni pokal; poleg pokrajine so z nagradami še prispevale: vse občine na Tržaškem, košarkarska zveza, razni časopisi ter podjetja in ustanove. S festivalom je bila povezana tudi fotografska razstava, ki je bila odprta vsem in na kateri je zmagal Sandi Pertot pred Nello Frizzati in Tulliom Micolom.

ODBOJKA - Moška B liga

UNIPOL - BOR 3:0 (15:10, 15:6, 15:10)

Moška ekipa Bora zbira na žalost še vedno negativne rezultate. Tokrat so Veljakovi fantje zgubili tekmo s skromno šesterko Unipol iz Modene po skrajno nemarni in grdi igri. Za razred slabši Modenčani so kmalu spoznali, da imajo na drugi strani mreže le senco ekipe z velikim prestižem. To so s požrtvovalnostjo izkoristili in v borih 60 minutah zadali Tržačanom najbolj pekoč poraz v zadnjih letih. Čeprav so bili plavi v popolni postavi, se nikakor niso znašli in so med samo tekmovanjem, kdo bo več grešil. S tem porazom je Bor zaplaval že v spodnjo polovico lestvice in odslej bo moral paziti, da ne poslabša svojega položaja, sicer bi mu grozila celo nevarnost izpada.

Ženska B liga

BOR - CUS PADOVA 3:1 (6:15, 15:7, 15:3, 15:10)

Borovke, edina naša ekipa, ki nas še ni razočarala, nadaljujejo svojo zmagoslavno pot in še vedno vodijo skupno s Primavera Marzotto in Libertas iz Brescie. V zadnjem kolu so se plave srečale z zadnjo ekipo na lestvici in osvojile dve dragoceni točki. Igra Tržačank sicer ni bila, bleščeča, kar moramo pripisati predvsem dolgim počitnicam in dejstvu, da so dekleta igrala brez trenerja prof. Drašiča. Po prvem setu, ki so ga domačinke osvojile zaradi nepazljivosti in nezbranosti Borovk, so naša dekleta zaigrala urejeno in v kratkem času odprala nasprotnice.

BREG - PRIMAVERA MARZOTTO 2:3

(6:15, 15:9, 13:15, 15:12, 7:15)

Brežanke so v nedeljo zgubile zadnjo priložnost, da bi se še v zadnjem trenutku vključile v boj za

boljšo uvrstitev. Jasno je, da je bilo zelo tvegano upati na zmago proti vodeči šesterki, zlasti ker je v Bregovih vrstah manjkala Sedmakova. Kljub temu pa bi lahko dolinska dekleta zmagala, saj so že skoro imela v rokah tretji niz, ki so ga nato herodno napravila. To so nasprotnice izkoristile in se z večjim elanom vrgle v boj za točke ter tako prisilile plave k predaji. Sedaj se Breg nahaja v nevarnem položaju (letos bodo namreč izpadle kar tri ekipe) in krepko se bo moral potruditi, da bo na tekmah zaigral, kot res zna.

VIGNONI SOKOL 3:0 (15:6, 15:11, 15:6)

Kar smo napisali za Breg, velja tudi za Sokol. Nabrežinska dekleta igrajo s stalno bojznijo tudi pred neizrednimi nasprotniki. Tako so v nedeljo stopila na igrišče v Bresci in na mah pozabila na vsa pravila igre. Delala so najosnovnejše napake, medtem ko so reševala ostro točene žoge. Zadovoljivo je opravila svojo nalogo le Škerkova, ki se je komaj vrnila s Coverciana, kjer je bila na pripra-

vah za državno reprezentanco. Ostale so igrale pod povprečjem; tistim pa, ki ne hodijo redno na treninge, se pozna nevigranost in čeprav igrajo zadovoljivo, včasih vnašajo zmedo v ekipo.

Moška C liga

KRAS - LIBERTAS PADOVA 2:3 (16:14, 5:15, 17:15, 8:15, 12:15)

Fantje s Krasa so v soboto zaigrali res na višini. Na obeh straneh mreže sta si stali povsem enakovredni ekipi, ki sta verjetno najboljši v tej skupini. Priča smo bili napeti in veljavni igri, ki se je nadaljevala vse do stanja 2:2 v setih. V odločilnem petem nizu, ko je bila na tehtnici celotna tekma in seveda tudi izkupiček, so Drašič in tovariši zaigrali izredno. Povedli so že z 8:0 in nato 12:4. Vsi smo bili prepričani, da bodo Zgoničani osvojili prestižno zmago. Na žalost pa se je iz nerazumljivih razlogov nekaj zataknilo in gostje so začeli zbirati točko za točko. Osvojili so tekmo in celo pustili rdeče na dvanajstici. Res škoda, da niso naši predstavniki še nekoliko zdržali, saj bi s to zmago pripravili svojim navijačem najlepše novoletno voščilo.

ketna

Prvo slovensko delo v tržaškem »Teatro Stabile«

(nadaljevanje s 6. strani)

bolu nezadržne in v ničemer frustrirane moške sile, vendar gledam v luči prej povedanega, zdaj nanj drugače. Moški, ki posili deklet, ne more biti povsem sproščen človek. Starikavi in robati Prelih še bolj okrepi Hanino notranjo razdvojenost. Po umoru Preliha se Hana končno sprostí in hkrati zave svoje druge narave.

V okviru odmerjenega prostora se ne morem pomuditi pri vseh ostalih vlogah, kot zaslužijo zaradi svoje pomenske povezanosti na osnovno temo »Dogodka v mestu Goga« in tudi nekaterih prav dobrih igralskih dosežkov (tako je npr. Gapit, ki ga je podal Franco Jesurum, zelo čista podoba). Rad bi omenil le nekaj, kar se mi zdi pomenljivo za razumevanje Grumovih »manjših figur«. Mestni čuvaj Kaps, Konrad, Tereza in še nekatere druge figure so vidno »normalni« ljudje. Konradu, ki zabavlja čez »dogodek«, zabrusi slikar, naj bo, človek majhne vere, tiho, naj ne oskrinja s svojih lažnivim jezikom dobrote božje previdnosti. Tistim, katerim teče življenje brez posebnih sprememb, ni dosti do gojenja želja po bogve kako radikalnih spremembah ovstoječega. (Navsezadnje ni tudi dandanes dosti drugače: o vseodrešujoči, toda najprej vseuničujoči revoluciji ne sanjajo trde realnosti vajeni delavci, ki tudi ne mislijo vreči čez prag vseh krvavo pridobljenih ugodnosti in pravic, samo zato ker tako hočejo načrtovalci »novega« sveta.) Socialno višje stoječi ljudje v Gogi so nemirni, želijo biti drugačni, kot so in zato strastno pričakujejo »vseodrešujoči« dogodek.

Zakaj ravno Grumova Goga

Če se sedaj vprašamo, zakaj je »Teatro Stabile« izbral kot svoje prvo slovensko delo prav Grumovo Gogo, lahko navedem vrsto argumentov, kar bi pa občutno presegalo okvir tega zapisa (vprašanje je dodobra osvetlil že Andrej Inkret v oceni, ki je izšla ob tržaški uprizoritvi Goge v ljubljanskem Delu dne 7. januarja letos, ko je opredelil Grumovo pisanje kot srednjeevropsko literaturo, s čimer je tudi njegovo bistvo natančneje in ustrezneje določeno, kot če bi naglašali njen narodni, slovenski značaj). Ljudje, ki živijo drug poleg drugega, najbolje razumejo tisto, kar jim je obojim skupno in v globlji notranjosti bolj domače. Grumova Goga je koncentrat (že po imenih ljudi v njej) nekdanje v spominu in po človeških vezeh zelo žive kraljevo-cesarjeve Avstrije. Italijanski kulturniki obmejnega področja ko pravijo Mitteleuropa,

mislijo na Kafkovo Prago, Freudov Dunaj in Svovov Trst. Grumova Goga nosi torej v sebi elemente širšega sveta takorekoč kozmične razsežnosti, v katerem najde odsev svojega sveta z lahkoto tudi italijanski someščan.

In zakaj je Grumova Goga tako dobro delo?

Grumova Goga se je že drugič uveljavila zunaj slovenskega prostora, po mojem tudi zato, ker je delo polnokrvnega umetnika, ki mu je šlo za to, da čim primerneje izrazi svoj svet in ljudi, ki jih eksistencialno tudi sam podoživlja in ki jih zato dodobra pozna. Grumovi ljudje niso nikoli papirnati, ker ne predstavljajo te ali one največkrat prestižne podobe in ideje o človeku. Vsekakor niso to pokončni in kremeniti, nikoli omahljivi ljudje, pač pa ljudje skozi katerih žile se pretakajo stoletne duhovno-biološke prvine. Goga bo zato verjetno znova zanimala ljudi, ker je njen svet neuničljivi svet naše največkrat skrite podzavestne resničnosti.

Goge ni pisal človek z ideologijo tako imenovane konkretности v možganih, polna je ironije na ljudi, ki pričakujejo dogodek in ki vse vidijo, samo sebe ne. Dvomim, da jo bodo cenili tisti, ki gledajo na sodobnega človeka samo s stališča edino relevantne družbene resničnosti. Gogov svet enostavno je, stoji pred kakršnokoli družbeno nastavo. Goge torej ne svetujemo tistim med nami, ki se počutijo poklicane, da nas rešijo življenja, v katerega smo pahnjeni, še manj pa tistim, ki bi hoteli ob njej dati duška svojemu narodnemu ponosu (ljudje v Gogi niso Slovenci z veliko začetnico). Z Goginimi ljudmi ne moreš ničesar početi. Kvečjemu, ne rečem sprejeti, ampak videti v njih nekoliko tudi sebe, toda ne s kakim negativnim čustvom, ko ugotoviš kakšno sorodnost, ki jo je treba zato takoj pregnati iz svoje zavesti, kolikor z namenom bolje razumeti sebe in mogoče tudi druge.

Omeniti velja še razstavo o dramatiku Grumu z vrsto neobjavljenih dokumentov, ki pa bi bolje služila svojemu namenu, ko bi jo postavili v foyer. Poudariti kaže še objavo Lina Carpinterija in Francesca Macedonia verzije Grumove Goge, ki sta jo pripravila na osnovi prevoda Sergija in Liče Pahor v gledališki reviji »Il Sipario«. Torej, dosledno izpeljana akcija kulturnega posredovanja, ki ji gre naše iskreno priznanje tudi zato, ker se »Teatro Stabile« rad označi za obmejno gledališče.

Vladimir Vremec

REPEK

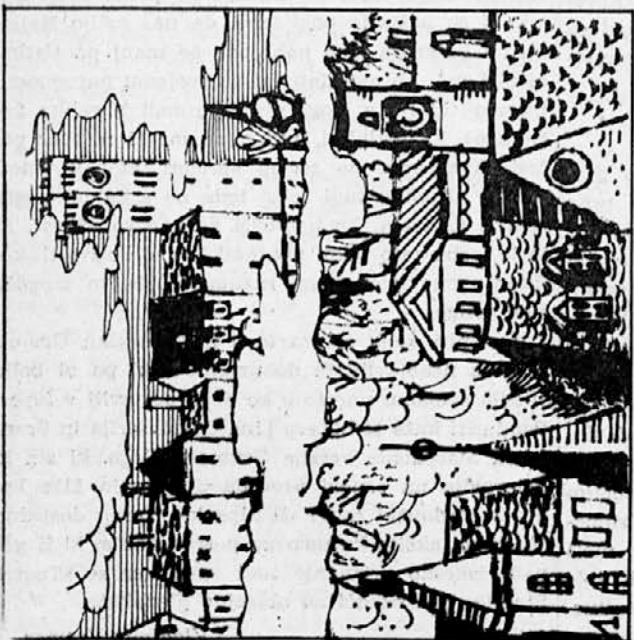
Piše: P. Kovač - Riše: Melita Vovk

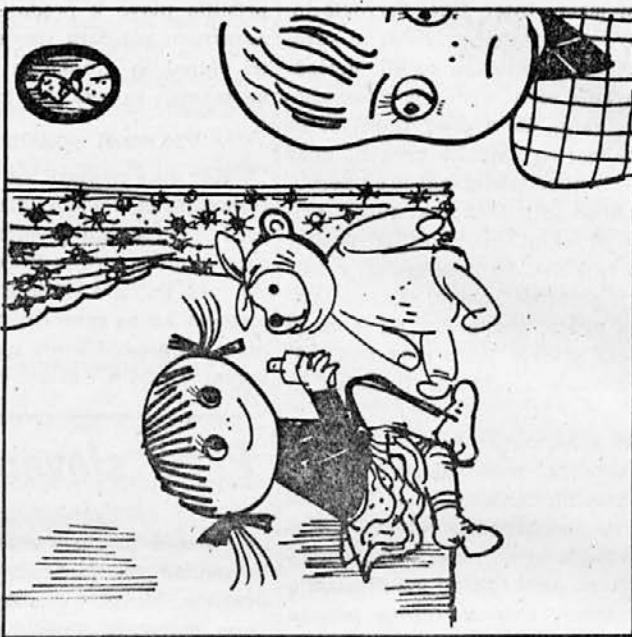
Urška za njimi.
 »Cicibančki, doma ostanččki!« so zaklicali šolarji, preden so zavili za vogal.
 »Jaz nisem noben ciciban,« je zakrival Peter za njimi.
 »Seveda si, ko ne hodiš v šolo,« je Franci zavpil nazaj, potem pa še on izginil za vogalom.

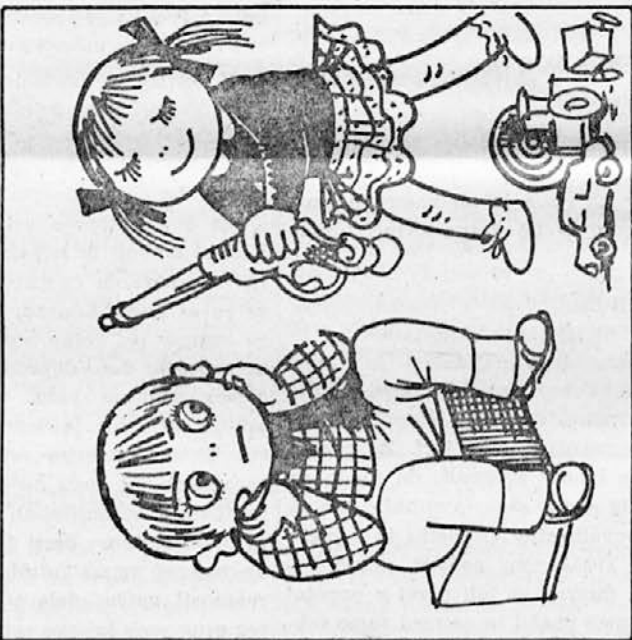
v šolo. Tako je Peter vse dopoldneve ostajal sam, kajti Urška je bila bolj majhno dekle in se kaj pametnega ni dalo igrati z njo.
 »Petel, hantje glej!« je zaklicala Urška, ko se je na cesti začulo topotanje in kričanje. Peter je skočil k oknu in pritisnil nosek na šipo.
 »Tancel, dijo, Miha, dijo, Malko, dijoi!« je klicala

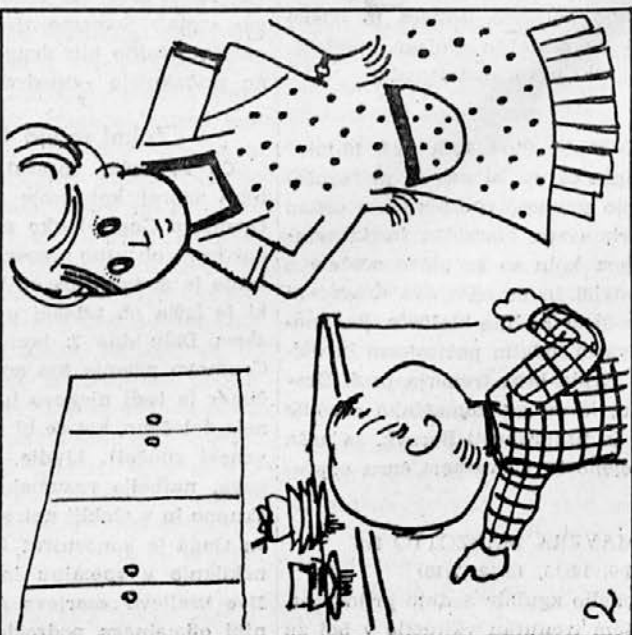
1. Nad mestom je ležala gosta bela megla. Po hišah so otroci že vstali. Šolarji so polnili torbice in iskali čevlje, predšolski pa so počasi žvečili svoj zajtrk in preudarjali, kaj kaže storiti.
 Tudi Peter in Urška sta sedela pri zajtrku. Peter je bil ravno toliko star, da še ni smel v šolo. To je bilo hudo, kajti vsi sosedovi fantje so že hodili

»zdravilca« nakapala v nos in potem je moral spet k »zdravniku«. To je šlo kakor tista povest o jarki kači in o strekleem polžu. Tega pa noben fant ne zdrži več kot pol ure. Na srečo je zunaj sonce raztrgalo meglo in potrkalo na okno.
 »Na vrt grem!« je zavpil Peter in se z glavo naprej zapejal po stopniščni ograji.

odkorakal v kot k svojim igračam.
 »Na, tukaj imaš pok,« je rekla Urška in mu prišla njegovo kavbojsko pištolo. Peter se je zasmejal. Saj je mala včasih kar zabavna. Potem se je nekaj časa igral z njo in z njenim medvedkom. Toda Urška se je hotela igrati vedno eno in isto igro. Medved je bil bolan, potem je moral k »zdravniku«, da je dobil »zdravilca«. Potem mu je Urška

2. »Mamica, ali sem res ciciban?«, se je Peter k materi zatekel po podporo.
 »Samo še eno leto, Petreček,« je rekla mama tolažeče. Eno leto! Eno leto je vendar neskončno dolga doba. V enem letu je Urška iz dojenčka postala punčka in kje so že tisti časi, ko je bila Urška dojenček.
 »Najraje bi se ustrelil,« je mračno rekel Peter in